

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LUHUHI/THAFAMUHWE 2013

MEMORANDAMU

MARAGA: 100

Memorandamu uyu u na masiatari a 11.

KHETHEKANYO YA A: RUBRIKI YA U ŢOLA/MAKA MAANEA (50)

KHOUDU	Khoudu 7:	Khoudu 6:	Khoudu 5:	Khoudu 4:	Khoudu 3:	Khoudu 2:	Khoudu 1:
	Vhuswikeleli ha	Vhuswikeleli ha	Vhuswikeleli ho	Vhuswikeleli vhu	Vhuswikeleli ho	Vhuswikeleli ha	U sa swikelela
	nthesa	nţha	dziaho	fushaho	linganelaho	fhasi	0–29%
	80 ~~-~~ 100%	70 <u>-</u> 79%	60–69%	50–59%	40-49%	30–39%	
	24-30	21-23½	18-201/2	15-17½	12-141/2	9-111/2	0-81/2
	· <u></u>						
	-Zwi re ngomu ndi	-Zwi re ngomu ndi	-Zwi re ngomu ndi	-Zwi re ngomu ndi	- Zwi re ngomu	-Zwi re ngomu	- Zwi re ngomu a
	zwa mathakheni,	zwa mathakheni	zwi pfalaho, zwo di	zwo teaho, nahone	zwo di linganela sa	zwińwe a zwiho	zwo ngo lulama na
ZWI RE	nahone zwa vhusiki	nahone ndi zwa	farana.	zwo farana lwo	zwenezwo, hu na	khagala, a zwo ngo	luthihi, a zwo ngo
NGOMU NA	ha nthesa.	vhusiki ha nṭha.	-Mihumbulo ndi i	linganelaho.	mavhaka a xedzaho	farana.	lunzhedzana.
VHUPULANI	-Miĥumbulo i a	-Mihumbulo ndi ya	takadzaho, i a	-Mihumbulo i	vhutumani.	-Mihumbulo yo	-Mihumbulo yo
(NV)	tokonya nahone yo	ntha nahone i a	tendisea.	takadzaho i re na	-Mihumbulo kanzhi	sekena, hunzhi i	tapanyedzwa, yo
(MARAGA: 30)	vhibva.	takadza.	- U pulana na/kana	vhusiki vhu	ndi yo teaho, fhedzi	sokou dovholola.	sokou dovhololwa.
	-U pulana na/kana	-U pulana na/kana	mvetomveto zwo	fushaho.	vhusiki ho	-A zwo ngo	- U pulana na/kana
	mvetomveto zwo	mvetomveto zwo	bveledza maanea	- U pulana na/kana	ţahedzwa.	swikelela u vha kha	mvetomveto a zwi
	bveledza maanea a	bveledza maanea o	avhudi, a	mvetomveto zwo	- U pulana na/kana	Luambo lwa	fushi, kana a zwi
	si na vhukhakhi na	lundwaho tshidele,	kumedzeaho.	bveledza maanea a	mvetomveto zwo	Hayani, naho zwo	ho.
	khathihi, a	nahone a		fushaho, nahone a	bveledza maanea a	di pulanwa/hu na	-Maanea aya ha
	kumedzeaho.	kumedzeaho.		kumedzeaho.	ndinganelo, o	mvetomveto.	nekedzei/kumedzei.
					lunzhedzeaho lwo	-Maanea ha ngo	
					linganelaho nahone	bveledzwa nga ndila	
					a kumedzeaho.	i kumedzeaho.	
	<u>12–15</u>	101/2-111/2	<u>9–10</u>	71/2-81/2	<u>6–7</u>	4½-5½	<u>0–4</u>
	-U sumbedza	- U sumbedza	-Hu na vhutanzi ha	-Huṅwe u vhonala	-Vhudzivha ha	-Luambo na zwiga	-Luambo na zwiga
LUAMBO,	vhudzivha ho	vhudzivha ho	vhudzivha ha	ha vhudzivha ha	luambo ho sekena.	zwa u vhala zwo	zwa u vhala zwo
TSHITAILA NA	godombelaho ha	dziaho ha ndeme ya	luambo.	luambo zwi hone.	-Luambo a lwo ngo	khakhea.	khakhea tshothe.
U SEDZULUSA	ndeme ya luambo.	luambo.	- Luambo na zwiga	-Luambo ndi lwa	vhibva, na zwiga	-Munanguludzo wa	-Munanguludzo wa
(LTS)	-Luambo, zwiga zwa	-Luambo, zwiga zwa	zwa u vhala hunzhi	misi, zwiga zwo	zwa u vhala huṅwe	maipfi wo	maipfi a wo ngo tea
(MARAGA: 15)	u vhala zwo	u vhala zwo	a zwi na vhukhakhi.	shumiswa lu	a zwo ngo	shaedzwa.	na luthihi.
	shumiswa zwone-	shumiswa hu si na	- Munanguludzo wa	fushaho.	shumiswa nga ndila	- Tshitaela, thounu	-Tshitaela, thounu
	zwone.	vhukhakhi, u kona	maipfi wo tea	- Munanguludzo wa	yone.	na redzhisitara a	na redzhisitara zwo
	-U shumisa luambo	u shumisa luambo	tshibveledzwa.	maipfi u a fusha.	-Munanguludzo wa	zwo ngo tea.	liana tshothe.
	lwa nthesa lwa	lwa kuambele/	- Tshitaela, thounu	- Tshitaela, thounu	luambo ndi wa	-Ho dala	-Ho dalesa
	kuambele/	maambele.	na redzhisitara zwo	na redzhisitara nga	fhasi.	vhukhakhi, naho	vhukhakhi na
	maambele.	-Munanguludzo wa	tea thoho ya	u angaredza zwi di	- Tshitaela, thounu	zwo di vhalululwa	ndado,nahone a hu
	-Munanguludzo u	maipfi wo	mafhungo.	anana na thodea.	na redzhisitara zwi	na u sedzuluswa	vhonali vhutanzi ha

3 NSC – Memorandamu

	sa vhambedzwiho/ wa nthesa wa maipfi, zwo vhibva vhukumaTshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea tshothe thoho ya mafhungoA hu na vhukhakhi na vhuthihi nga murahu ha u sedzuluswa na u vhalululwa ha	vanganywa lwa vhusiki Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea thoho ya mafhungoHunzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u sedzuluswa na u vhalululwa ha mushumo.	- Kanzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.	dza thoho ya mafhungo. - Hu di vha na vhukhakhi vhu si gathi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.	shaedza ndunzhendunzhe. -Hu na vhukhakhi ho vhalaho naho ho di vha na u vhalulula na u sedzulusa.	Zwiţuku.	u vhalulula na u sedzulusa.
	mushumo.						
	<u>4–5</u>	3½	<u>3</u>	<u>2½</u>	<u>2</u>	<u>1½</u>	<u>0–1</u>
TSHIVHUMBEO (T) (MARAGA: 5)	-Kubveledzelwe kwo faranaho/lunzhedzeaho kwa thohoVhudodombedzi vhu tokonyaho ha nthesaMitala, dziphara zwo fhatwa lwa vhutaliVhulapfu/tshivhalo tsha maipfi zwi elana na ndaela dza thoho.	-Mafhungo o bveledzwa nga ndila yo faranaho. Hu na ndunzhendunzhe. - Mitala, dziphara zwi a tevhelelea nahone zwo vangana. -Vhulapfu ho tea.	-Vhunzhi ha zwidodombedzwa zwo bveledzwa. - Miţala, dziphara zwo fhaţea zwavhudi. - Vhulapfu ho tea.	-Dzińwe dza mbuno na zwidodombedzwa zwo bveledzwa Miţala, dziphara zwo di khakhea huńwe, fhedzi maanea a di sala a tshi pfalaVhulapfu ho todou vha ho teaho.	-Vhunzhi ha dzimbuno dzi hone. - Miţala, dziphara zwo khakhea fhedzi maanea a sala a tsha di pfala. -Vhulapfu ho lapfesa/ pfufhifhalesa.	-Zwi re ngomu zwinwe a zwiho khagala, a zwo ngo farana. - Miţala, dziphara zwi kha vhuimo ha fhasi. - Vhulapfu ho lapfesa/ pfufhifhalesa.	-O liana na thoho Mitala, dziphara zwo vhilingana, a zwi tevheleleiVhulapfu ho lapfesa/pfufhifhalesa u fhirisa mpimo.

KHETHEKAYO YA B: RUBRIKI YA U ŢOLA/MAKA ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI (30)

KHOUDU	Khoudu 7:	KI YA U JOLA/N Khoudu 6:	Khoudu 5:	Khoudu 4:	Khoudu 3:	Khoudu 2:	Khoudu 1:
	Vhuswikeleli ha	Vhuswikeleli ha	Vhuswikeleli ho	Vhuswikeleli vhu	Vhuswikeleli ho	Vhuswikeleli ha	U sa swikelela
	nthesa	nţha	dziaho	fushaho	linganelaho	fhasi	
	80–100%	70 <u>~</u> 79%	60–69%	50–59%	40-49%	30–39%	0–29%
	141/2-18	<u>13–14</u>	11-121/2	9-101/2	71/2-81/2	<u>5½-7</u>	<u>0–5</u>
	-Ndivho yo dziaho	-U na ndivho ya	-U na ndivho yo	-U na ndivho i	-U na ndivho yo	-U na ndivho ya	-A hu na ndivho ya
	tshothe ya thodea	vhudisa ya thodea	dziaho ya thodea	fushaho ya thodea	linganelaho ya	fhasi ya thodea dza	thodea dza
	dza tshibveledzwa.	dza tshibveledzwa.	dza tshibveledzwa.	dza tshibveledzwa.	thodea dza	tshibveledzwa.	tshibveledzwa.
	-U ńwala lwo	-U ńwala lwo	-U ńwala – u fara	-U ńwala – o di	tshibveledzwa.	-Phindulo yawe kha	-Phindulo ya
	rombaho/vhibvaho.	rombaho/vhibvaho	vhutala, nahone u	bvanyana fhedzi	-Vhutala hawe kha	mushumo uyu i	mushumo uyu i
	-U tshimbila kha	-U tshimbila kha	tou polika zwituku	nga u angaredza	u fhindula	sumbedza hu na u	sumbedza u xedza
ZWI RE	vhutala hone-hone,	vhutala hone-hone,	kha thoho ya	ha xedzi zwine	mushumo uyu vhu	shaedza vhukuma.	tshohe vhutala.
NGOMU,	hu si na u bva kha	hu si na u bva kha	mafĥungo.	thoho ya amba lini.	sumba ho sekena.	-U ńwala – u xedza	-U ńwala – u liana
VHUPULANI NA	thoho ya	thoho ya	-Hunzhi zwi re	-Zwi re ngomu na	-U ńwala – u a	vhuṭala, na zwi	na thoho, zwi
TSHIVHUMBEO	mafhungo.	mafhungo.	ngomu na	mihumbulo zwo	xedza vhutala, zwi	ambiwaho hunwe a	ambwaho hunzhi a
(NVT)	-Zwi re ngomu na	-Zwi re ngomu na	mihumbulo zwo	farana nga ndila i	ambiwaho zwa ita	zwi tsha pfala.	zwi tsha pfala. Zwi
(MARAGA: 18)	mihumbulo zwo	mihumbulo zwo	farana, zwa	fushaho, zwińwe	zwi tshi liana	-Zwi re ngomu na	re ngomu na
	farana tshothe,	tandavhudzwa	tandavhudzwa,	zwa	hunwe.	mihumbulo zwo	mihumbulo a zwi
	nahone zwo	zwavhudisa,	nahone	zwidodombadzwa	-Zwi re ngomu na	liana,	elani,
	tandavhudzwa	zwidodombedzwa	zwidodombedzwa	zwi tikedza thoho.	mihumbulo zwo	zwidodombedzwa	zwidodombedzwa
	vhukuma,	zwothe zwi tikedza	zwinzhi zwi tikedza	-Vhutanzi ha u	farana lwo	zwituku zwi	zwitukutuku zwi
	zwidodombedzwa	thoho.	thoho.	pulana na/kana	linganelaho,	tikedzaho thoho.	tikedzaho thoho.
	zwothe zwi tikedza	-U pulana na/kana	-U pulana na/kana	mvetomveto zwo	zwińwe zwa	-A zwo ngo lingana	-U pulana na/kana
	thoho ya	mvetomveto zwo	mvetomveto zwo	bveledza	zwidodombedzwa	kha Luambo lwa	mvetomveto a zwi
	mafhungo.	bveledza	bveledza	tshibveledzwa tshi	zwi tikedza thoho.	Hayani, naho ho di	swikeleli/zwiho/
	-Hu na vhuţanzi	tshibveledzwa tsho	tshibveledzwa tshi	fushaho, tshi	-Vhutanzi ha u	vha na u pulana/	fushi na kathihi.
	ha u pulana	fhatwaho zwavhudi.	kumedzeaho,	kumedzeaho.	pulana na/kana	kana mvetomveto.	-Tshibveledzwa
	na/kana	-O shumisa milayo	tshavhuḍi	-U shumisa	mvetomveto zwo	-Tshibveledzwa a	itshi a tshi
	mvetomveto, zwa	yo teaho ya	vhukuma.	muhumbulo u	bveledza	tsho ngo kumedzwa	kumedzei.
	mbo bveledza	tshivhumbeo nga	-O shumisa milayo	fushaho a tshi	tshibveledzwa tsho	zwavhudi. thodea	- A ho ngo
	tshibveledzwa tshi	ndila yone-yone.	yo teaho ya	shumisa thodea	linganelaho, tsho	dzo teaho dza	shumiswa thodea
	si na vhukhakhi na		tshivhumbeo.	dzo teaho dza	faranaho nahone	tshivhumbeo a dzo	dzo teaho dza
	luthihi, tshi			tshivhumbeo tsha	tshi kumedzeaho.	ngo shumiswa – hu	tshivhumbeo.
	kumedzeaho.			tshibveledzwa.	-U na muhumbulo	na u shaedza	
	-Tshivhumbeo ndi				wo linganelaho wa	huhulu ha zwithu	
	tsho teaho lwa				thodea dza	zwa ndeme.	
	tshothe.				tshivhumbeo tsha		

5 NSC – Memorandamu

-A hu na vhukhakhi na vhuthihi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusaVhulapfu ho tea. -Vhulapfu ho todou vha vhu teaho. -Vhulapfu ho todou vha vhu teaho.	LUAMBO, TSHITAELA NA U SEDZULUSA (LTS) (MARAGA: 12)	na vhuthihi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.	vhalulula na u sedzulusa.	7½-8 -Mushumo wo fhatea lwo dziaho, u a vhaleaNdivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tanganedzaho mafhungo na nyimeleTshitaela, thouni na redzhisitara hunzhi zwo teaHunzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusaVhulapfu ho tea.	murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho ţoḍou	vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho lapfesa/	sedzulusa. -Zwo lapfesa/	vhukhakhi na ndado nga murah ha u vhalulula na sedzulusa. -Vhulapfu – Zwo	iii wi ei o
--	---	--	------------------------------	--	---	--	-----------------------------	---	----------------------

KHETHEKANYO YA C: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI (20)

KHOUDU	Khoudu 7:	Khoudu 6:	Khoudu 5:	Khoudu 4:	Khoudu 3:	Khoudu 2:	Khoudu 1:
	Vhuswikeleli ha	Vhuswikeleli ha	Vhuswikeleli ho	Vhuswikeleli vhu	Vhuswikeleli ho	Vhuswikeleli ha	U sa swikelela
	nthesa	nṭha	dziaho	fushaho	linganelaho	fhasi	
	80 ~~-~~ 100%	70 ~~-~~ 79%	60–69%	50–59%	40-49%	30–39%	0–29%
	<u>10–12</u>	81/2-91/2	<u>7½-8</u>	<u>6–7</u>	5-51/2	4-41/2	0-3½
	-Ndivho yo dziaho	-Ndivho ya vhudisa	-Ndivho yo dziaho	-Nḍivho i fushaho	-Ndivho yo	-Nḍivho ya fhasi ya	-A hu na ndivho ya
	tshothe ya thodea	ya thodea dza	ya thodea dza	ya thodea dza	linganelaho ya	thodea dza	thodea dza
	dza tshibveledzwa.	tshibveledzwa.	tshibveledzwa.	tshibveledzwa.	thodea dza	tshibvumbedzwa.	îshibveledzwa.
	-U tana vhudzivha	-U tana vhudzivha	-U tana vhudzivha	-U tana zwińwe zwa	tshibveledzwa.	Phindulo kha	-U shaedza ndivho
	ho angalalaho	ho angalalaho ha	zwaho kha nyimele	vhudzivha kha	Phindulo i shaedza	mushumo uyu i	kha nyimele Âzo
ZWI RE	vhukuma ha	vhutsila ha u ńwala.	dzo tandavhuwaho	nyimele dzo	vhutala.	sumbedza vhutala	tandavhuwaho
NGOMU,	vhutsila ha u ńwala.	-Vhunwali ho	dza û ńwala	tandavhuwaho dza	- U sumbedeza	vhusekene.	dza vhuńwali.
VHUPULANI NA	-Vhuṅwali ho	rombaho/dziaho –	mishumo/	û ńwala mishumo/	ndivho thukhu kha	-U sumbedza	-U ńwala – mugudi
TSHIVHUMBEO	rombaho/dziaho –	mugudi u fara	zwibveledzwa.	zwibveledzwa.	nyimele dzo	ndivho i shaedzaho	u liana na thoho,
(NVT)	mugudi u fara	vhutala hone, ha	-U ńwala – mugudi	-U ńwala – mugudi	tandavhuwaho dza	kĥa nyimele dzo	thalutshedzo
(MARAGA: 12)	vhutala hone-hone,	liani na thoho ya	u fara vhutala hone,	u a xedza vhutala	vhuṅwali.	tandavhuwaho dza	hunzhi i a xela.
	ha liani na thoho.	mafhungo.	hu na u liana/xelana	fhedzi zwa si	-U ńwala – mugudi	vhunwali.	-Zwi re ngomu na
	-Zwi re ngomu na	-Zwi re ngomu na	zwituku na thoho.	khakhise	u liana na thoho,	-U ńwala – mugudi	mihumbulo zwa
	mihumbulo yawe	mihumbulo yawe	-Hunzhi zwi re	thalutshedzo nga u	thalutshedzo ya	u liana na thoho,	tshibveledzwa a zwi
	zwo farana tshothe,	zwo farana, zwa	ngomu na	angaredza.	polika huńwe.	hunwe thalutshedzo	yelani,
	zwo tandavhudzwa	tandavhudzwa	mihumbulo zwo	-Zwi re ngomu kha	-Zwi re ngomu na	ya polika.	zwidodombedzwa
	lwa nthesa, nahone	zwavhudisa, nahone	farana, zwa	tshibveledzwa na	mihumbulo zwo	-Zwi re ngomu na	zwitukutuku zwi
	zwidodombedzwa	zwidodombedzwa	tandavhudzwa, na	mihumbulo zwo	farana lwo	mihumbulo zwa	tikedzaho thoho.
	zwothe zwi tikedza	zwothe zwi tikedza	zwidodombedzwa	farana lu fushaho,	linganelaho, zwinwe	tshibveledzwa a zwo	-U pulana/
	thoho.	thoho.	zwinzhi zwi tikedza	zwińwe zwa	zwa	ngo tou farana,	mvetomveto a zwi
	-Vhutanzi ha u	-Vhutanzi ha u	thoho.	zwidodombedzwa	zwidodombedzwa	zwidodombedzwa	fushi.
	pulana na/kana	pulana na/kana	-Hu na vhuţanzi ha	zwi tikedza thoho.	zwi tikedza thoho.	zwi <u>t</u> uku zwi	Tshibveledzwa a
	mvetomveto zwo	mvetomveto zwo	u pulana na u	-Vhutanzi ha u	-Vhutanzi ha u	tikedzaho thoho.	tshi kumedzei/fushi.
	bveledza	bveledza	sedzulusa zwo	pulana na sedzulusa	pulana na u	-A zwi tei Luambo	-Ho ngo shumisa
	tshibveledzwa tshi si	tshibveledzwa tsho	bveledzaho	zwo bveledza	sedzulusa zwo	lwa Hayani, naho	milayo yo teaho ya
	na vhukhakhi na	fhatwaho zwavhudi,	tshibveledzwa tshi	tshibveledzwa tshi	bveledza	ho pulaniwa na/	tshivhumbeo.
	luthihi, nahone tshi	tshi kumedzeaho.	kumedzeaho,	fushaho, tshi	tshibveledzwa tsho	kana mvetomveto.	
	kumedzeaho.	-O shumisa milayo	tshavhudi vhukuma.	kumedzeaho.	linganelaho, tshi	Tshibveledzwa a	
	-O bveledza/ţana	ya tshivhumbeo yo	-O shumisa milayo	-O shumisa	kumedzeaho.	tsho ngo kumedzwa	
	tshivhumbeo tsha	teaho nga ndila	yo teaho ya	muhumbulo u	- U na muhumbulo	zwavhudi.	
	mathakheni	yavhudi vhukuma.	tshivhumbeo.	fushaho wa thodea	wo linganelaho wa	- Ho ngo shumisa	

NSC – Memorandamu

	***********	1		Jan talain Januar la a :	the deed doe	:1	
	vhukuma.			dza tshivhumbeo.	thodea dza	milayo yo teaho ya	
					tshivhumbeo – hu	tshivhumbeo.	
					na hunwe u shaedza.		
	<u>61/2–8</u>	<u>6</u>	<u>5½</u>	4-41/2	3½	<u>2½-3</u>	<u>0–2</u>
	-U shumisa	-Tshibveledzwa tsho	-Tshibveledzwa tsho	-Tshibveledzwa tsho	-Tshibveledzwa tsho	-Tshibveledzwa tsho	-Tshibveledzwa tsho
	zwivhumbeo zwone-	fhatwa zwavhudi	fhatwa zwavhudi,	fhatwa lu fushaho.	fhatwa lwo	fhatwa nga ndila i	fhatwa nga ndila ya
LUAMBO,	zwone zwa luambo	vhukuma nahone	nahone tshi a	Vhukhakhi vhu re	linganelaho. Hu na	shaedzaho/ya fhasi,	fhasi/i shaedzaho
TSHITAILA NA U	kha u ńwala	nga ndila yone-	vhalea.	hone a vhu khakhisi	vhukhakhi ho	nahone i a konda u	vhukuma, nahone
SEDZULUSA	tshibveledzwa,	yone.	-Ndivho ya maipfi	nyelelo ya	vhalaho.	tevhelelea.	zwi tou konda
(LTS)	nahone zwo fhatwa	-Ndivho ya maipfi	yo tea ndivho, vha	mafhungo.	-Ndivho ya maipfi	-Ndivho ya maipfi i	tshothe u
(MARAGA: 8)	nga vhutsila	yo tea vhukuma	tanganedzaho	-Ndivho ya maipfi	yo shaedza nahone	toda hunwe u	tevhelelea.
	vhuhulwane	ndivho, vha	mafhungo na	yo tea ndivho, vha	a i tei tshoṭhe	Îulamiswa, nahone a	-Ndivho ya maipfi i
	vhukuma.	tanganedzaho	nyimele.	tanganedzaho	ndivho, vha	i tei ndivho, vha	toda u lulamiswa
	-Ndivho ya maipfi	mafhungo na	-Tshitaila, thouni	mafhungo na	tanganedzaho	tanganedzaho	ĥo angalalaho
	yo tea tshothe	nyimele.	na redzhisitara	nyimele.	mafhungo na	mafhungo na	vhukuma nahone a
	ndivho, vha	-Tshitaela, thouni	hunzhi zwo tea.	-Tshitaela, thouni	nyimele.	nyimele.	zwo ngo tea ndivho
	tanganedzaho	na redzhisitara zwo	-Tshibveledzwa a	na redzhisitara zwi a	-Tshitaela, thouni	-Tshitaela, thouni	na khathihi.
	mafhungo na	tea ndeme na	tshi na vhukhakhi	di fusha.	na redzhisitara zwo	na redzhisitara a	-Tshitaela, thouni
	nyimele.	thodea dza	vhunzhi nga	-Tshibveledzwa tshi	tsela fhasi.	zwo ngo tea.	na redzhisitara a zwi
	-Tshitaila,thouni na	mushumo.	murahu ha u	di vha na vhukhakhi	-Tshibveledzwa tsho	-Tshibveledzwa tsho	tshimbilelani na
	redzhisitara zwo tea	-Tshibveledzwa	vhalulula na u	vhu si vhunzhi nga	faredza vhukhakhi	dala vhukhakhi,	thoho.
	tshothe.	hunzhi a hu na	sedzulusa.	murahu ha u pulana	ho vhalaho nga	naho ho di vha na u	-Tshibveledzwa
	-Tshibveledzwa a	vhukhakhi nga	-Vhulapfu ho tea.	na u sedzulusa.	murahu ha u pulana	pulana/sedzulusa.	tsho dala vhukhakhi
	tshi na vhukhakhi	murahu ha u pulana	- viidiapid ilo tea.	-Vhulapfu ho todou	na u sedzulusa.	-Vhulapfu – zwo	vhunzhisa, na
		na u sedzulusa.		vha ho teaho.			7
	nga murahu ha u			vna no teano.	-Vhulapfu – zwo	lapfesa/	ndado i re khagala
	pulana na u	-Vhulapfu ho tea.			lapfesa/	pfufhifhalesa.	nga murahu ha u
	sedzulusa.				pfufhifhalesa.		pulana na u
	-Vhulapfu ho tea.						sedzulusa.
							-Vhulapfu – zwo
							lapfesa/
							pfufhifhalesa.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANEA)

MBUDZISO I

ADENDAMU

1.1 MAANEA A NGANETSHELO

- Aya ndi maanea ane munwali a anetshela tshitori kana zwiwo zwo no bvelelaho.
- Munwali u anetshela nga ha lwendo lwa pfunzo lwe lwa mu takadza.
- Zwi anetshelwaho zwi tea u kunga na u tendisea.
- Mafhungo a hone a nwalwa nga tshifhinga tsho fhelaho.
- Magumo a songo doweleaho nahone a fhedza tshitori zwavhudi.

1.2 MAANEA A MBULETSHEDZO

- Munwali u buletshedza tshifhiwa tshe a newa nga vhudalo.
- Munwali u ola tshifanyiso tsha tshifhiwa tshine a khou amba ngatsho muhumbuloni wa muvhali.

1.3 MAANEA A U ŢAŢA KHANI

- Afha munwali u vha e na ndila yawe ine a vhona ngayo zwithu.
- Mihumbulo yawe i tea u vha khagala u bva mathomoni u swika magumoni.
- Munwali u sumbedza u imelela u vhuya ha tshigwevho tsha thambo kana u sa vhuya hatsho.
- Munwali u tikedza vhukuma fhungo line a khou toda li tshi tendiwa.
- Munwali u sumbedza vhukhwine ha fhungo line a khou li imelela.

1.4 MAANEA A KHUMBUDZO/U VHUISA MUHUMBULO

- Munwali u vhuisa muhumbulo nga zwo bvelelaho murahu.
- Muńwali u vhekanya mihumbulo nga ndila ine ya kunga kana u tutula dzangalelo la vhavhali.
- Munwali u tea u vhekanya mafhungo awe nga ndila i pfalaho.
- Muńwali u anetshela nga tshanduko yo iteaho muvhunduni wa hawe.

1.5 MAANEA A DISIKHESIVI

- Afha munwali u imelela mihumbulo mivhili yo netshedzwaho nga ndila i linganaho.
- Munwali u sumbedza vhudi na vhuvhi ha nyonyoloso.

- Mugudi a nga amba nga u tambula ha vhana.
- Mugudi a nga amba nga zwine a khou vhona kha tshifanyiso.
- Afha hu nga da mihumbulo minzhi yo fhambanaho nga ha tshifanyiso tsho newaho.

1.7 TSENGULUSO YA TSHIFANYISO

- Mugudi a nga amba nga zwivhuya zwa goloi ya tshidzima- mulilo.
- Mugudi a nga amba nga ha vhudi na vhuvhi ha mushumo wa goloi i re kha tshifanyiso.
- Afha hu nga da mihumbulo minzhi yo fhambanaho nga ha tshifanyiso tsho newaho.

1.8 TSENGULUSO YA TSHIFANYISO

- Mugudi a nga amba nga ha phukha yo/dzo sumbedzwaho.
- Mugudi a nga amba nga vhulimi.
- Afha hu nga da mihumbulo minzhi yo fhambanaho nga ha tshifanyiso tsho newaho.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 2

2.1 VHURIFHI HA TSHISHAKA

Tshivhumbeo:

- Diresi nthihi.
- Theshano.
- Mutumbu.
- Nyonesano.
- Magumo.
- Kushumisele kwa luambo (Thounu na redzhisitara.)

2.2 NGANEAVHUTSHILO

Tshivhumbeo:

- I tea u vha pfufhi.
- I tea u katela: fhethu, duvha la mabebo, u lovha na la mbulungo.
- Zwithu zwo swikelelwaho zwa ndeme zwi tea u vhonala: sa pfunzo nz.
- Muta wa mufu.
- Mapendelo.

2.3 MUVHIGO

Tshivhumbeo:

- Thoho.
- Marangaphanda.
- Matshimbidzele.
- Mawanwa.
- Phendelo.
- Themendelo.
- Tsaino.

2.4 ATHIKILI YA GURANNDA

Tshivhumbeo:

- Mvulatswinga: muńwali u divhadza fhungo line a khou todou ambanga halo.
- Mutumbu: munwali u tandavhudza nga vhudalo mihumbulo yawe nga ha fhungo li re tafulani.
- Phendelo: mafhungo othe a vhinwa henefha.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B:

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 3

3.1 KHUNGEDZELO

Tshivhumbeo:

- Thoho i kungaho.
- Tshikungedzelwa.
- Fhethu.
- Luambo lwa u fhuredzela.
- Vhudavhidzani.
- Mbonalo.

3.2 GARAȚA YA POSWO

Tshivhumbeo:

- Nga nnda: madzina na diresi ya munwalelwa.
- Nga ngomu: vhubvo na mulaedza, zwidodombedzwa zwa vhudavhidzani zwa munwali.

3.3 NDAELA

Tshivhumbeo:

- Thoho
- Zwishumiswa
- Kuitele/mulaedza

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 20 MARAGAGUȚE: 100